

svadobný dar dňa 16.11.1943, pretože tieto stará matka J., po smrti ich starého otca J. H., zomrelého X. podľa rozhodnutia vydaného v konaní sp. zn. D 764/47, ktorá sa dňa 27.08.1945 vydala za V. T., prihlásila do dedičstva po svojom manželovi J. H. a uviedla ich aj vo výkaze nehnuteľného majetku pri vyst'ahovaní do Maďarskej republiky. Skutočnosť, že manžel starej matky V. T. a jeho manželka, stará matka žalobcov, J., rod. N. spolu so spoločným synom M. a synom J. T., J. H., boli vyst'ahovaní do Maďarskej republiky, považoval súd preukázanou z menného zoznamu presídlených osôb do Maďarskej republiky z obce N., v ktorom sú pod č. X. uvedení ako vysídlení. Rovnaká skutočnosť vyplývala z potvrdenia Okresného úradu Komárno, odboru finančného. Nepreukázaným považoval súd prvého stupňa aj tvrdenie žalobcov, že ich stará matka nemohla byť účastníčkou dedičského konania po ich starom otcovi J. H., pretože bola vyhlásená rozhodnutím Okresného súdu Komárno vydaným v konaní sp. zn. NC 930/93 dňa 16.07.1993 mŕtvou so stanoveným dňom úmrtia X., pretože z výťahu z pozostalostnej zápisnice zo spisu sp. zn. D 764/47 vyplýva, že dňa 19.12.1949 sa pojednávania zúčastnila aj stará matka J. H., rodená N. a jej maloletý syn J. a ďalší jej syn B., otec žalobcov. Tvrdenie žalobcov, že dedičského konania po ich starom otcovi J. H., sa nemohol zúčastniť ani J. H., brat ich starého otca, pretože X. zomrel, rovnako žalobcovia nepreukázali, pretože z rodného listu vyplynulo, že dňa X. sa starej matke žalobcov narodil syn, ktorý bol nositeľom rovnakého mena J.. Po odňatí predmetných nehnuteľností pri vysídlení pôvodných vlastníkov, starej matky žalobcov J. T., rod. N. a jej syna J. H., boli predmetné nehnuteľnosti pridelené do vlastníctva P. C. a manželke A., rod. K. výmerom o prídele do vlastníctva č. X. vydaným Osídľovacím úradom pre Slovensko v Bratislave, Oblastnou osídľovacou úradovňou Nové Zámky dňa X., ktorý považoval súd platným, nakoľko obsahuje podpis a úradnú pečiatku. Následne uznesením L. sp. zn. Č. boli povolené vklady vlastníckeho práva predmetných nehnuteľností obom prídelcom v podiely 1/2. Z rozhodnutí o dedičstve po P. C. sp. zn. D 204/96 v spojení so sp. zn. D 1030/96 a sp. zn. 5D 312/2003 po A. C. vyplynulo, že predmetné nehnuteľnosti nadobudla do vlastníctva titulom dedenia postupne žalovaná v celosti.

Krajský súd v Nitre o odvolaní žalobcov rozhodol rozsudkom z 5. júna 2007 sp. zn. 6 Co 85/2006, ktorým rozsudok súdu prvého stupňa podľa § 219 O. s. p. potvrdil. O práve na náhradu trov odvolacieho konania rozhodol tým spôsobom, že žalovanej nepriznal ich náhradu. Nestotožnil sa so záverom súdu prvého stupňa o prípustnosti hmotnoprávneho prejednávania žaloby v danej veci z dôvodu nedostatku procesnej podmienky prípustnosti žaloby o určenie

podielového spoluvlastníctva žalobcov, pre neexistenciu naliehavého právneho záujmu žalobcov na požadovanom určení podielového spoluvlastníctva k nehnuteľnostiam každému v podiely 1/4. Odvolací súd vyslovil názor, že v zmysle § 80 písm. c/ O. s. p. žalobcovia nemajú naliehavý právny záujem na požadovanom určení ich vlastníckeho práva k nehnuteľnostiam, pretože nehnuteľnosti neboli predmetom dedičského konania po ich právnom predchodcovi. Spor o tom, či súčasťou dedičstva po poručiťovi je určitá vec sa v občianskom súdnom konaní rieši žalobou dediča o určenie, že poručiť bol v deň svojej smrti vlastníkom veci. Rozhodnutie o tom, či určitá vec je predmetom dedičstva po poručiťovi, patrí súdu v konaní o dedičstve. V konaní podľa § 80 písm. c/ O. s. p. môže súd rozhodnúť len o určení vlastníckeho práva poručiťa ku dňu jeho smrti. Dedičia sa až do skončenia dedičského konania nemôžu domáhať určenia, že sú spoluvlastníkmi veci. Smrť je právna skutočnosť, ktorá má za následok univerzálnu sukcesiu na základe hmotnoprávných ustanovení upravujúcich dedičské právo. Aj keď nedostatok naliehavého právneho záujmu bráni vecnému prejednaniu veci, odvolací súd v odôvodnení poznamenal, že prvostupňový súd vo veci správne zistil skutkový stav a vec správne právne posúdil, s ktorým skutkovým stavom a právnym zdôvodnením sa odvolací súd stotožnil.

Rozsudok odvolacieho súdu napadli žalobcovia dovolaním a navrhli napadnutý rozsudok zrušiť podľa § 243b ods. 1 O. s. p. Dovolanie odôvodnili tým, že odvolací súd im svojim postupom podľa § 237 písm. f/ O. s. p. odňal možnosť konať pred súdom, pretože mal pre nedostatočne zistený skutkový stav rozsudok súdu prvého stupňa zrušiť a vec mu vrátiť na ďalšie konanie a nie potvrdiť rozsudok z iného právneho dôvodu, ktorý nebol predmetom dokazovania pred okresným súdom. Tým porušil ich právo účastníkov na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a právo na spravodlivé konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru, v rámci toho aj na presvedčivé a úplné odôvodnenie rozsudku v zmysle § 157 ods. 2 O. s. p. Podľa ich názoru bol odvolací súd viazaný dôvodmi odvolania v zmysle § 212 ods. 1 O. s. p., ktoré podali žalobcovia a v ktorom neuplatnili námietku neexistencie naliehavého právneho záujmu. Svoje dovolanie dôvodili aj tým, že oba súde nižších stupňov pri hodnotení skutkového stavu vychádzali z prezumpcie správnosti verejných listín podľa § 134 O. s. p. a pokiaľ by dodržali zásadu v zmysle § 132 O. s. p. hodnotiť dôkazy, ktoré vyšli za konania najavo vo vzájomnej súvislosti, boli by dospeli k rozporom medzi dôkazmi navzájom. Súde neodstránili rozpor medzi verejnými listinami, ktorými považovali dovolatelia výmer o prídele vlastníctva, výťah z pozostalostnej zápisnice a uznesenie L.. Z uvedeného výmeru vyplýva, že ním boli pridelené

nehnutelnosti podľa právneho stavu, ktorý nastal až rok po jeho vydaní, aj to len pokiaľ ide o vlastníkov, nie o podiely a uvedeným uznesením bol zamietnutý vklad vlastníckeho práva v prospech prídelcu aj nehnuteľností v pkn 3652 a napriek tomu oba sudy zamietli žalobu o určenie vlastníckeho práva žalobcov týkajúcu sa aj týchto nehnuteľností. V rozpore je aj rozhodnutie o dedičstve po P. C., otcovi žalovanej, ktorý v čase svojej smrti nebol vlastníkom nehnuteľností zapísaných v pkn 3652, nakoľko nemohol podať návrh na zápis vlastníctva post mortem. Rozpor je podľa dovolateľov aj v pkn v dátume zápisu vkladu, ktorý predchádza právoplatnosti uznesenia L.. Poukázali tiež na neistú totožnosť starej matky žalobcov pri uzatváraní druhého manželstva i rozpornosť sobášneho listu svedčiaceho o uzavretí manželstva, ktorý vydala osoba k tomu neoprávnená, matrikárka, ktorá v rozhodnom čase matrikárkou nebola. Sudy sa nevysporiadali ani so skutočnosťou, či neprišlo k nadobudnutiu vlastníckeho práva B. H. vydržaním. Podľa názoru dovolateľov v priebehu konania od jeho začiatku naliehavý právny záujem odôvodnili tým, že ako právni nástupcovia sú oprávnenými osobami na vydanie pozemkov bez ohľadu na to, či boli predmetom dedičstva a určujúcim výrokom sa odstráni ich právna neistota.

Žalovaná právo vyjadriť sa k dovolaniu žalobcov nevyužila.

Najvyšší súd Slovenskej republiky ako súd dovolací (§ 10a ods. 1 O. s. p.), po zistení, že dovolanie podali účastníci konania (§ 240 ods. 1 O. s. p.), zastúpení advokátkou (§ 241 ods. 1 O. s. p.), skúmal bez nariadenia dovolacieho pojednávania (§ 243a ods. 1 O. s. p.), či ich opravný prostriedok smeruje proti rozhodnutiu, ktoré týmto opravným prostriedkom možno napadnúť.

Dovolanie je mimoriadny opravný prostriedok, ktorým nemožno napadnúť každé rozhodnutie súdu. Výnimočnosť tohto opravného prostriedku zodpovedá právna úprava jeho prípustnosti. Dovoláním možno napadnúť právoplatné rozhodnutie odvolacieho súdu, len v prípadoch, v ktorých to pripúšťa zákon (§ 236 ods. 1 O. s. p.).

V prejednávanej veci je dovoláním napadnutý rozsudok odvolacieho súdu. Podľa § 238 ods. 1 O. s. p. je dovolanie prípustné proti rozsudku odvolacieho súdu, ktorým bol zmenený rozsudok súdu prvého stupňa vo veci samej. V zmysle § 238 ods. 2 O. s. p. je dovolanie prípustné

tiež proti rozsudku, v ktorom sa odvolací súd odchýlil od právneho názoru dovolacieho súdu vysloveného v tejto veci. Podľa § 238 ods. 3 O. s. p. je dovolanie prípustné tiež vtedy, ak smeruje proti potvrdzujúcemu rozsudku odvolacieho súdu, vo výroku ktorého odvolací súd vyslovil, že dovolanie je prípustné, pretože ide o rozhodnutie po právnej stránke zásadného významu.

V danom prípade dovolaním žalobcov nie je napadnutý zmeňujúci rozsudok odvolacieho súdu, ale taký potvrdzujúci rozsudok odvolacieho súdu, vo výroku ktorého odvolací súd nevyslovil, že dovolanie proti nemu je prípustné. Dovolací súd v prejednávanej veci dosiaľ nerozhodoval, preto ani nevyslovil právny názor, ktorým by boli súdy viazané. Z týchto dôvodov dospel Najvyšší súd Slovenskej republiky k záveru, že dovolanie žalobcov nie je podľa § 238 ods. 1 až 3 O. s. p. procesne prípustné.

Dovolanie žalobcov by mohlo byť procesne prípustné, len ak by konanie, v ktorom bol vydaný napadnutý rozsudok, bolo postihnuté niektorou zo závažných procesných väd uvedených v § 237 O. s. p. Povinnosť skúmať, či konanie nie je zaťažené niektorou z nich, vyplýva pre dovolací súd z ustanovenia § 242 ods. 1 O. s. p. Dovolací súd sa preto neobmedzil len na skúmanie prípustnosti dovolania podľa § 238 O. s. p., ale sa zaoberal tiež otázkou, či konanie nie je postihnuté niektorou z väd vymenovaných v § 237 O. s. p. Toto ustanovenie pripúšťa dovolanie proti každému rozhodnutiu (aj rozsudku) odvolacieho súdu vtedy, ak a) sa rozhodlo vo veci, ktorá nepatrí do právomoci súdov, b) ten, kto v konaní vystupoval ako účastník, nemal spôsobilosť byť účastníkom konania, c) účastník konania nemal procesnú spôsobilosť a nebol riadne zastúpený, d) v tej istej veci sa už prv právoplatne rozhodlo alebo v tej istej veci sa už prv začalo konanie, e) sa nepodal návrh na začatie konania, hoci podľa zákona bol potrebný, f) účastníkovi konania sa postupom súdu odňala možnosť konať pred súdom, a g) rozhodoval vylúčený sudca alebo bol súd nesprávne obsadený, ibaže namiesto samosudcu rozhodoval senát.

Treba uviesť, že z hľadiska § 237 O. s. p. sú právne významné len tie procesné nedostatky, ktoré vykazujú znaky procesných väd taxatívne vymenovaných v písmenách a/ až g/ tohto ustanovenia. Iné vady, i keby k nim v konaní došlo a prípadne aj mali za následok nesprávne rozhodnutie vo veci, nezakladajú prípustnosť dovolania podľa tohto ustanovenia. Z hľadiska posúdenia existencie niektorej z procesných väd v zmysle § 237 O. s. p. ako dôvodu, ktorý zakladá prípustnosť dovolania proti rozhodnutiu odvolacieho súdu, nie je pritom významný

subjektívny názor účastníka, že v konaní došlo k takejto vade, ale len jednoznačné, všetky pochybnosti vylučujúce zistenie, že konanie je skutočne postihnuté niektorou z taxatívne vymenovaných väd.

Žalobcovia v dovolaní namietali, že konanie pred odvolacím súdom trpí vadou uvedenou v ustanovení § 237 písm. f/ O. s. p. z dôvodu, že odvolací súd potvrdiac rozsudok súdu prvého stupňa v zmysle § 219 O. s. p. posúdil vec rozdielne než súd prvého stupňa, vychádzajúc z nesplnenia procesnej podmienky prípustnosti žaloby na určenie vlastníckeho práva k nehnuteľnostiam, ktorý záver vyvodil z neexistencie naliehavého právneho záujmu na požadovanom určení vlastníckeho práva žalobcov k nehnuteľnostiam. Táto ich výhrada podľa dovolacieho súdu je dôvodná.

V posudzovanej veci odvolací súd potvrdil zamietajúci rozsudok súdu prvého stupňa v zmysle § 219 O. s. p. vychádzajúc z právneho názoru, že v danom prípade niet naliehavého právneho záujmu na požadovanom určení.

Povinnosťou súdov je interpretovať jednotlivé ustanovenia Občianskeho súdneho poriadku predovšetkým z pohľadu účelu a zmyslu ochrany ústavne garantovaných základných práv a slobôd. Podľa § 221 ods. 1 O. s. p. súd rozhodnutie zruší len v tomto ustanovení taxatívne uvedených prípadoch. Odvolací súd podľa § 219 O. s. p. rozhodnutie potvrdí, ak je vecne správne. Vecnou správnosťou sa pritom rozumie správnosť skutkových zistení a správnosť právneho posúdenia. Zmena právneho posúdenia, ktorá ale zmenu rozhodnutia súdu prvého stupňa neopodstatňuje (§ 220 O. s. p.), je preto dôvodom kasačného rozhodnutia odvolacieho súdu, pričom účastníkovi sa tým otvára možnosť uplatnenia práva vyjadriť sa k nemu, prípadne aj predložiť nové dôkazy, ktoré z dovtedajšieho pohľadu neboli relevantnými. Uvedené úzko súvisí so zákazom prekvapivých rozhodnutí, resp. s požiadavkou, aby rozhodnutie bolo pre účastníkov predvídateľné. Predvídateľnosť rozhodnutia odvolacieho súdu je možné docieľiť nielen zrušením rozhodnutia súdu prvého stupňa a vrátením veci k ďalšiemu konaniu, ale tiež tým, že odvolací súd zoznámí účastníkov so svojim odlišným právnym názorom a dá im príležitosť sa k tomuto názoru vyjadriť. Postup, kedy odvolací súd potvrdí rozhodnutie súdu prvého stupňa, pričom k záveru o vecnej správnosti výroku (§ 219 O. s. p.) dospeje na základe odlišného právneho posúdenia veci, s ktorým účastníkov nezoznámí a nedá im príležitosť sa k tomuto názoru

vyjadriť, je odopretím práva na prerokovanie veci v zmysle čl. 36 ods. 1 a čl. 38 ods. 2 Listiny základných práv a slobôd. Aj v prejednávanej veci nastala obdobná situácia, pretože odvolací súd založil svoje rozhodnutie na celkom inom právnom posúdení veci. Na rozdiel od súdu prvého stupňa posudzoval v danej veci (správne) v súlade s ustanovením § 80 písm. c/ O. s. p. existenciu naliehavého právneho záujmu na požadovanom určení, ktorý je procesným predpokladom úspešnosti žaloby o určenie, či tu právny vzťah alebo právo je, či nie je.

Posúdenie kvalifikovaného (naliehavého) právneho záujmu je otázkou právnej kvalifikácie rozhodných skutočností tých pomerov (vzťahov), ktoré sú ohrozené neistotou a teda nebezpečenstvom budúceho porušenia právnych povinností iným subjektom. V našom procesnom práve platí zásada, že ak súd zamieta žalobu o určenie, či tu právo alebo právny vzťah je, či nie je, pre nedostatok naliehavého právneho záujmu na takom určení, je logicky vylúčené, aby súčasne žalobu preskúmal po stránke vecnej. Žalobami podľa § 80 písm. c/ O. s. p. nie sú žaloby, ktorými sa síce žiada určenie právneho vzťahu alebo práva, avšak u ktorých existencia naliehavého právneho záujmu na požadovanom určení vyplýva priamo z právneho predpisu (napr. v prípade návrhu podľa § 77 Zákonníka práce). Právo (právny vzťah), existenciu alebo neexistenciu ktorého určovací výrok vyslovuje, je týmto výrokom vždy určované len vo vzťahu k prítomnosti. Výrok rozsudku aj v konaní o určovacej žalobe musí zodpovedať právnenému vzťahu, resp. právu v prítomnom čase, t. j. v čase vyhlásenia rozsudku (podľa § 154 ods. 1 O. s. p. je pre rozsudok rozhodujúci stav v čase jeho vyhlásenia). Pre rozsudok súdu teda nemôže byť rozhodujúci stav, ktorý tu už nie je.

Právnym posúdením je činnosť súdu, pri ktorej zo skutkových zistení vyvodzuje právne závery a aplikuje konkrétnu právnu normu na zistený skutkový stav. Súčasťou právneho posúdenia veci súdom je v prípade určovacej žaloby aj posúdenie jej procesnej prípustnosti z hľadiska preukázania naliehavého právneho záujmu na požadovanom určení (§ 80 písm. c/ O. s. p.). Právny záver, ktorý súd zaujme pri posudzovaní určovacej žaloby z hľadiska opodstatnenosti ňou uplatnených nárokov, zahŕňa v sebe (aj bez výslovného vyjadrenia) tiež záver súdu o existencii naliehavého právneho záujmu žalobcov na požadovanom určení. Tým, že súd prvého stupňa v danej veci vecne preskúmal nárok žalobcov na určenie ich vlastníckeho práva k nehnuteľnostiam, vyjadril nepriamo svoj záver, že žalobcovia majú naliehavý právny záujem na určení vlastníckeho práva k nehnuteľnostiam. Posúdiť, či napadnutý rozsudok spočíva

na správnom právnom posúdení veci, znamenalo teda v danej veci aj preskúmať správnosť (súdom prvého stupňa síce výslovne nevyjadreného, ale inak jednoznačne zaujatého) záveru, že žalobcovia majú naliehavý právny záujem na určení ich vlastníckeho práva k nehnuteľnostiam.

Podľa § 211 ods. 2 O. s. p., ak tento zákon neustanovuje inak, pre konanie na odvolacom súde platia primerane ustanovenia o konaní pred súdom prvého stupňa.

V zmysle § 122 ods. 1 O. s. p. súd vykonáva dokazovanie na pojednávaní, ak neboli splnené podmienky na vydanie rozhodnutia bez ústneho pojednávania.

Z ustanovenia § 125 O. s. p. vyplýva, že za dôkaz môžu slúžiť všetky prostriedky, ktorými možno zistiť stav veci, najmä výsluch svedkov, znalecký posudok, správy a vyjadrenia orgánov, fyzických osôb a právnických osôb, listiny, ohliadka a výsluch účastníkov. Pokiaľ nie je spôsob vykonania dôkazu predpísaný, určí ho súd.

Z obsahu zápisnice o pojednávaní pred odvolacím súdom dňa 5. júna 2007, na ktorom bolo aj meritórne rozhodnuté, totiž vyplýva, že krajský súd na tomto pojednávaní žiadne dokazovanie nevykonal. Napriek tomu v otázke procesnej prípustnosti žaloby zaujal opačný právny názor, teda že neexistuje naliehavý právny záujem, čím došlo k prehodnoteniu dôkazov bez toho, aby boli opakované dôkazy vykonané súdom prvého stupňa.

V tejto súvislosti považuje dovolací súd za potrebné uviesť, že podanie správy predsedom senátu alebo povereným členom senátu o doterajšom priebehu konania, ktorá povinnosť vyplýva odvolaciemu súdu z ustanovenia § 215 O. s. p., nie je zopakovaním dokazovania v zmysle § 122 ods. 1 O. s. p.

Odvolací súd si tak nežadovážil rovnocenný procesný podklad pre odlišné hodnotenie dôkazov v zmysle § 132 O. s. p. a preto sú jeho skutkové a na ne nadväzujúce právne závery zatiaľ predčasné a dovolaciemu súdu neprislúcha v súčasnom štádiu konania oprávnenie na ich hodnotenie.

Odvolací súd totiž potvrdil rozsudok súdu prvého stupňa vo výroku o zamietnutí žaloby

z celkom iného dôvodu, než ktorým odôvodnil zamietnutie žaloby prvostupňový súd, bez toho, aby dal žalobcom možnosť sa vyjadriť (skutkovo a právne argumentovať) k možnosti iného právneho posúdenia veci. Tým nerešpektoval zásadu dvojinštantnosti občianskeho súdneho konania, v dôsledku čoho bola žalobcom odňatá možnosť konať pred súdom.

Procesná vada podľa ustanovenia § 237 písm. f/ O. s. p. zakladá prípustnosť dovolania a je zároveň tiež dôvodom, pre ktorý musí dovolací súd napadnuté rozhodnutie zrušiť, pretože rozhodnutie vydané v konaní postihnutom tak závažnou procesnou vadou nemôže byť považované správnym.

Vzhľadom k uvedenému Najvyšší súd Slovenskej republiky napadnutý rozsudok Krajského súdu v Nitre zrušil (§ 243b ods. 1 časť vety za bodkočiarkou O. s. p.) a vec mu vrátil na ďalšie konanie (§ 243b ods. 2 prvá veta O. s. p.).

V novom rozhodnutí rozhodne súd znova o trovách pôvodného a dovolacieho konania (§ 243d ods. 1 O. s. p.).

P o u č e n i e : Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.

V Bratislave 28. októbra 2008

JUDr. Martin V l a d i k, v.r.
predseda senátu

Za správnosť vyhotovenia: